

Nr 210.

Av herr **Nilson** i Spånstad, *angående utredning av frågan om överförande i vissa fall av arrendegårdar i brukares ägo m. m.*

När den nu gällande arrendelagen genomfördes avsågs att därmed bl. a. skapa ett tryggare rättsskydd för arrendatorerna. Sedan lagen nu varit i gällande kraft under några år kan det med fog sägas, att lagen i en rad olika avseenden väl fyllt detta syfte, medan den i andra avseenden ej infriat de välgrundade förhoppningar, arrendatorerna trodde sig ha rätt att hysa.

Utvecklingen under dessa år har sålunda visat, att de stora godsens alltjämt i betydande omfattning genom sammanläggning av tvenne fullt bärkraftiga brukningsdelar eller genom att lägga en bärkraftig brukningsdel till en större gård förintä självständiga jordbruk. Detta sker på flera olika sätt. Man begagnar sig med lagens hjälp av möjligheterna att lägga arrendefastigheter under eget bruk i en omfattning, som vid lagens tillkomst knappast varken förutsågs eller var avsett. Men också på andra vägar avhändas ofta nog arrendatorer brukningsrätten till fastigheter, som dessa eller deras förfäder brukat i flera generationer. På detta sätt ha många bärkraftiga brukningsdelar, som arrendatorerna skulle velat behålla, försvunnit under de senare åren. Visserligen sker detta oftast rent formellt fullt frivilligt, men när de båda parterna i en affär äro så litet jämspelta som en godsförvaltning med stora ekonomiska resurser å ena sidan och en fattig i lagens irrgångar alldeles obehövad arrendator å den andra, bör det understrykas, att den formella frivilligheten inte alltid motsvaras av en reell verklighet.

Men denna utveckling är olycklig inte blott ur sociala rättvisesynpunkter. Med de proportioner denna minskning av bärkraftiga brukningsdelar tagit och än mera kan beräknas få, uppstå också betydande svårigheter i andra avseenden. Även om de kvarvarande brukningsdelarna bli större och större, blir detta till föga gagn, om befolkningen tunnast ut så att den inte kan bära den standard och den organisation i fråga om gemensamma inrättningar som äro nödvändiga för att en bygd skall bli trivsamt. I denna sammanslagning av brukningsdelar, som motiveras med att skapa ökad ekonomisk lönsamhet, ligger ofta fröet till en utveckling, som kan göra bygden socialt obehöglig.

När det gäller att överväga, vilka utvägar som kunna tänkas för att skapa bättre förhållanden, stå olika möjligheter öppna. Orsaken till sam-

manslagningarna motiveras ofta med de allt för höga byggnadskostnaderna. Gudsens förvaltningar anse, att det blir allt för dyrt att bygga och reparera på arrendegårdar, vars byggnadskapital genom bristfälligt byggnadsunderhåll är på väg att förstöras. När förfallet närmar sig ett sådant stadium, att byggnaderna bli obebodliga för människor eller djur, slås gården samman med en annan, och en familj, som funnit en god utkomst i jordbruket, drives bort. All erfarenhet visar emellertid, att där jorden brukas av ägare till jorden, underhålles och vårdas byggnadsbeståndet på ett helt annat sätt, än där jorden upplåtits till arrendatorer. En utväg synes därför vara att på ett eller annat sätt skapa möjligheter för arrendatorerna att bli ägare till den jord de bruka. Där arrendegårdar fränskilts godsens under de senare årtiondena ha, överallt där undertecknad känner förhållandena, de nya ägarna både skött jorden mera intensivt och på ett långt bättre sätt vårdat sig om byggnadskapitalet. Även om en viss överflyttning av äganderätten till jorden innebär ett ingrepp i de nuvarande ägarnas rätt (här syftas endast på större gods och dem underlydande fastigheter som inte under generationer brukats av ägarna själva) innebär det på längre sikt den största trygghet för äganderätten att så många som möjligt äga den jord de bruka.

Jag vill därför föreslå en utredning, som tar sikte på dessa förhållanden med syfte att överföra arrendegårdar i brukares ägo, där dessa arrendegårdar äro bärkraftiga, lyda under godsförvaltningar och där det uppstår fråga om sammanslagning eller läggande under eget bruk av avsides belägna fastigheter. En överföring skulle givetvis endast ske med iakttagande av att ägarens intressen av att få full ersättning för den överlåtna fastigheten ej trädde för nära. Värdering kunde exempelvis ske av ojäviga, i jordbruk väl förfarna män, och ägaren skulle, om han ej ville hålla arrendeavtalet gällande eller träffa nytt avtal, vara skyldig avstå fastigheten till arrendatorn om denne ville köpa fastigheter. Huru en sådan överföring skulle ske borde lämpligen övervägas av en utredning, men för att skapa nödigt skydd åt arrendatorerna under utredningens gång torde det vara lämpligt med provisoriska bestämmelser, som skyddade arrendatorerna under tiden tills definitiva lagbestämmelser kunde utformas.

Med anledning av vad ovan anförts får jag således hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i anledning av vad ovan anförts.

Stockholm den 23 januari 1948.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.
